

גרות וגרים

בהלכה ובהגות

אביגל זכריה

אביגל זכריה

גרות וגרים בהלכה ובהגות

פסקי הלכה ואנתולוגיה הלכתית והגותית

תשס"ח – ירושלים ת"ו

תוכן העניינים

הסכמות

הקדמה

מבוא..... 1

א. הגיור בתקופת המקרא. ב. תולדות הגיור בימי
עמנו. ג. יחסם של חז"ל לגר ולגיור.

חלק א – הגיור בהלכה

פרק א. מצות הגיור..... 9

פרק ב. גיור ולפני עיור לא תתן מכשול..... 13

פרק ג. גר שנתגייר כקטן שנולד דמי..... 16

* מהות בעיית הגירות בימינו..... 19

* אגודת הסברה לגרים..... 20

הלכות גירות..... 22

הלכות גרים..... 40

אורח חיים..... 43

יורה דעה..... 49

אבן העזר..... 55

חושן משפט..... 63

מסקנות גדולי רבני הדור בענייני גרות..... 68

הקדמה

אודה ה' בכל לבב, על החסד הגדול שזיכני להביא לבית הדפוס את הספר 'גירות וגרים בהלכה ובהגות', בימים בהם נושא חשוב זה שבהלכה מצוי במרכז כור ההיתוך של התגבשות החוק והנוהג בעניני גיור במדינת ישראל.

לא סוד הוא שלאורך כל תולדות העם היהודי היו מי שהקילו בקבלת גרים – מתוך מניעים ונימוקים שונים, ויש שהחמירו ואף נמנעו מלקבל גרים, מתוך חששות שנשמכו על ניסיונות לא מוצלחים בגיור.

האמת – על פי ההלכה – פשוטה יותר: אם מתייחסים לכל פרטי ההלכה, החל בבדיקת מניעי הגוי הבא להתגייר, תוך הבהרת מעמד היהדות, ומעמדו של הגר לאחר הגיור, ועד לפרטי הגיור עצמו במילה וטבילה, וכל הנתונים מתאימים להלכה – הרי שאין כל מקום לא להקל ולא להחמיר. שכן מצוות הגיור מעוגנת היטב ומבוססת בשלחן ערוך בפרטי פרטיה, וכל פינה וזוית מצויה להם התייחסות בהלכה.

בספר זה, העוסק בהיבטיה ההלכתיים וההגותיים של הגירות, הובאו פרטי הלכות הגירות עצמה; כל ההלכות המובאות בכל חלקי השלחן ערוך המתייחסים לגרים, ורעיונות הגותיים מתוך ספרות חז"ל והזוהר ומספרי החסידות והמוסר.

אני תקוה, שכל הלומד ומעיין בספר זה, ימצא את מבוקשו למטרת בירור הלכה ולמטרת הבנת מהות הגירות בהלכה ובהגות, והיה זה שכרי מכל עמלי להגדיל תורה ולהאדירה.

מבוא

א. הגיור בתקופת המקרא

משמעות המלה גר בתנ"ך - בדרך כלל - מתייחסת לשיבה ומגורים מחוץ לארץ המולדת: 'וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ נִיְרָד אֲבָרָם מִצְרִימָה לְגֹר שָׁם' (בראשית יב, י); 'וַיְהִי בַיָּמֵי שְׁפֹט הַשְּׁפֹטִים וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ נִיְלָךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לְגֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב' (רות א, א) ועוד.

משמעויות אחרות מצויות בתנ"ך למלה גר, עד שקיבלה מלה זו משמעות, פחות או יותר קבועה, כמתייחסת למי שהשתייך מתחילה לאומה אחרת, ואחר כך הצטרף לישראל: 'וְכִי יָגֹר אֶתְךָ גֵר וְעָשָׂה פֶסַח לַה' וגו' וַיְהִי כְּאֲזַנְחַ הָאֶרֶץ וְגו' (שמות יב, מח), ומסתבר ששרידי העמים תושבי הארץ לפני הכיבוש קרויים גרים (ראה מלכים א, ט, כ-כא ועוד).

לגרים בארץ ישראל אין אחוזת נחלה, ומעמדו החברתי זקוק לחסות ולהתחשבות - ועל כך מצוה התורה פעמים רבות: 'וְכִי יָגֹר אֶתְךָ גֵר בְּאֶרְצְכֶם לֹא תוֹנֶנּוּ אֹתוֹ' (ויקרא יט, לג); 'וְלֹקֵט קִצְיֹרֶךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם' (שם כג, כב); 'לֹא תַעֲשֶׂק שְׂכִיר עֵנִי וְאֶבְיוֹן מֵאֲחֵיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ' וגו' (דברים כד, יד) ועוד. ליחס מיוחד זוכה הגר מהקב"ה: 'וְאֵהָב גֵר לְתַת לוֹ לֶחֶם וְשָׂמְלָה' (דברים י, יח), 'ה' שֹׁמֵר אֶת גְּרָיִם' (תהלים קמו, ט).

אף הנביאים הרבו להזהיר על עושק הגר והצדק במשפטו: 'עַד מָתִי קָשְׁעִים וְגו' אֶלְמָנָה וְגֵר יְהָרְגוּ' וגו' (תהלים צד, ג-ו), 'וְאֶלְמָנָה וְיָתוּם גֵר וְעֵנִי אֵל תַּעֲשֹׁקוּ' וגו' (זכריה ז, י).

מהות בעיית הגירות בימינו

בעיית הגירות בימינו, אינה בעיית הלכתית! דיני גירות הם הלכות קבועות וברורות, ואין בעיות מסובכות בהלכה בקבלת גרים, וממילא אין מקום לומר שישנם רבנים הנוהגים כבית שמאי, ומחמירים בהלכות גירות, וישנם רבנים הנוהגים כבית הלל, ומקילים בהלכות גירות.

הבעיה העיקרית בקבלת גרים, במיוחד בימינו, היא עובדתית גרידא: לקבוע בבירור מהי כוונתו האמיתית של המבקש להתגייר, אם כוונתו (כדברי הרמב"ם בהל' איסורי ביאה פי"ג ה"ד) "להכנס לברית, ולהסתופף תחת כנפי השכינה, ויקבל עליו עול תורה", או שכוונתו רק לקבל "תעודת הגיור" ותו לא, ואין לו בכלל כוונה ורצון לקבל עליו עול תורה ומצוות.

בדבר זה אין כללים קבועים, ואין ללמוד ממקרה אחד למשנהו, אלא בכל מקרה על ביה"ד הדין בעניין, לקבוע לפי ראות עיניו ולפי שיקול דעתו, את הקביעה העובדתית, כלומר, את כוונתו האמיתית של המבקש להתגייר. וברור, שבקביעת עובדות אין מקום לקולות ולחומרות, אלא יש לקבוע את העובדא כמות שהיא באמת.

[הרב בצלאל זולטי, תורה שבעל פה, יג]

"... ניכר בו ברב המחבר שעשה עבודה
מקיפה וגדולה לתועלת העוסקים בעניין
והביא ברכה מרובה לכל אדם שירצה
להכיר את הנושא ויוכל בנקל ללמוד את
ההלכה ולעיין במקורות מהם שאב הרב
המחבר את מסקנותיו.

אני קורא לכל הדיינים, המורים, המשפחות
המאמצות והקהילות התומכות העוסקים
במלאכת הגיור להביא ברכה אל ביתם
ולרכוש ספר זה שיסייע להם מאוד
במלאכת הקודש."

מתוך דברי הקדמתו של הרב
אליהו מימון
מנהל בתי הדין המיוחדים לגיור
הרבנות הראשית